

Karakteristiek voor veel trilzwammen is dat de rijpe basidiën onderverdeeld zijn in 2-4 compartimenten: ze zijn meercellig. Over de aard van die onderverdeling wordt verschillend gedacht. In het meest gangbare beeld ontstaan de aparte kamers in het basidium doordat er intern scheidingswanden gevormd worden, min of meer zoals de scheidingswanden (septen) in de hyfen. Men spreekt dan ook van ‘gesepteerde basidiën’, en die septen kunnen divers georiënteerd zijn. Bij het tremelloïde basidium liggen de dwarswanden parallel aan de lengte-richting van het basidium, bij het auricularioïde basidium staan ze er loodrecht op, en er zijn ook tussenvormen, waarbij (een deel van) de wanden schief staat.

Minder gangbaar is de interpretatie waarin de compartimentering een gevolg is van nieuwe celwandvorming binnenin het basidium. De celinhoud van het basidium wordt als het ware over 2-4 nieuwe cellen verdeeld, die allemaal hun eigen wand hebben, los van die van het basidium. De nieuw gevormde cellen zitten tegen elkaar aan geperst binnenin de ‘schil’ van de buitenwand van het basidium, en die tegen elkaar aan geperste interne celwanden geven, van buitenaf gezien, de indruk van dwarswanden. De oriëntatie van die ‘dwarswanden’ hangt er dan maar net van af hoe de interne cellen ten opzichte van elkaar gerangschikt zijn.

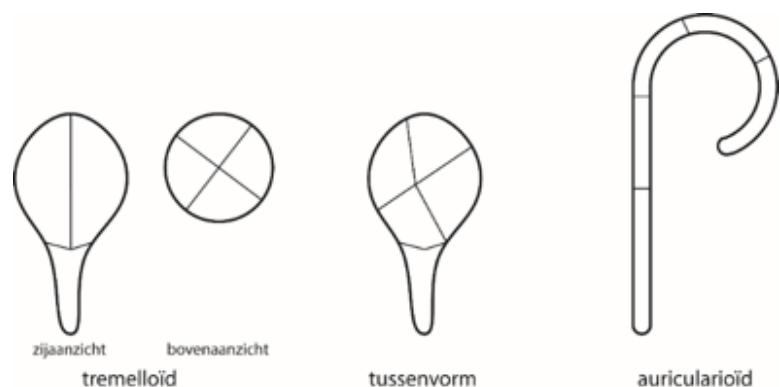

Fig 1 Mogelijke septering bij trilzwambasidium.

Om je een beeld te vormen van het verschil tussen die twee zienswijzen kun je een analogie bedenken, die je bij de groenteboer kunt halen: paprika versus mandarijn. Beide zijn inwendig gecompartmenteerd. Bij een paprika zijn de dwarswanden vergroeid met de buitenwand, en in het midden met elkaar. De kamers (die in dit geval leeg zijn) zouden, als je de buitenwand weghaalt, in direct contact met de buitenlucht staan. Bij een mandarijn, daarentegen, is sprake van interne, op zichzelf staande compartimenten, de partjes, die ieder een eigen wand hebben: ze zijn noch met elkaar noch met de buitenwand vergroeid. Als je de buitenwand weghaalt, dan kun je ieder partje er individueel alsnog uithalen.

Naar onze mening zijn de gecompartmenteerde basidiën bij trilzwammen mandarijntjes, met 4 partjes (of slechts 2, bij 2-sporige basidiën). De typische gang van zaken is als volgt. In het basidium vinden kernversmelting (karyogamie) en reductiedeling (meiose) plaats; dit leidt tot vier haploïde kernen per basidium. Om ieder van die kernen (plus per kern ongeveer een kwart van het cytoplasma) vormt zich een celwand: vier partjes in de mandarijn. Deze cellen kun je opvatten als ‘primaire basidiosporen’: de sporen die door het basidium zelf gevormd worden. Bij rijpheid kiemt iedere cel afzonderlijk door uitstulping van een sterigme, en op de spitse top daarvan wordt een spore gevormd, die actief wordt afgeworpen (ballistospore). *Tulasnella* neemt een speciale plaats in, omdat de primaire basidiosporen buitenop het basidium gevormd worden.

Dit heeft wel wat gevolgen voor de te gebruiken terminologie, aangezien de gangbare determinatiesleutels de trilzwam-basidiën opvatten als paprika’s, niet als mandarijntjes. Om verwarring ten opzichte van bestaande literatuur te voorkomen zullen we de gangbare terminologie blijven volgen waar dat wenselijk is. We blijven spreken over ‘gesepteerde basidiën’, die feitelijk meercellig zijn tegenover niet-gesepteerde basidiën die eencellig zijn. We zullen de ballistosporen simpelweg ‘sporen’ noemen. Deze sporen worden in de gangbare determinatiesleutels vaak ‘basidiosporen’ genoemd, maar het is goed je te realiseren dat ze misschien beter opgevat kunnen worden als conidiën, waarmee de ‘enige echte basidiosporen’ (de primaire basidiosporen) kiemen.

LITERATUUR

- Bandoni, R.J. 1984. The Tremellales and Auriculariales: an alternative classification. *Trans. Mycol. Soc. Japan* 25: 489-530
- Clemençon, H. 2004. Cytology and Plectology of the Hymenomycetes. *Bibl. Mycol.* 199, J. Cramer, Berlin